

УДК 658.8

Ж.А. Говоруха
Національний університет
харчових технологій

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЯ»

Розглянуто погляди різних науковців на поняття інновація. Досліджено поняття інновація та представлено авторську позицію з цього питання.

Ключові слова: інновація, новація.

The looks of different researches workers are considered on a concept innovation. It is investigational concept innovation and author position is represented through this question.

Keywords: innovation

Серед науковців немає єдиної думки щодо поняття «інновація», здійснюється виокремлення понять «нововведення» та «новація», причому науковці мають зовсім різні підходи до їх трактування. Даною проблемою займалися такі науковці: Маренков Н.Л., Пастушенко С.Г., Масаакі Імаї, Терещенко Е.Ю., Аньшин В.М, Краснокутська Н.В., Василенко В.О., Мухін В.І, Дагаєв А.А., Трофілова, Івін Л.Н., Медивський В.Г., Schemerhorn Johr, Тульпа І.А., Фатхутдінов Р.А., Булеев І.П., Й. Шумпетер та ін.

Однією із найголовніших умов досягнення Україною довгострокових цілей та пріоритетів, визначених стратегією економічного та соціального розвитку України, її визначальними пріоритетами мають стати розробка й реалізація державної політики, спрямованої на структурну модернізацію господарського комплексу, якнайшвидший його перехід до інноваційного шляху розвитку і становлення України як високотехнологічної держави [2].

Україною обрано інноваційний шляху розвитку. Для успішного здійснення інноваційної політики держави в цілому та окремих підприємств виникає необхідність чіткого розуміння сутності інновацій.

Постановка проблеми. Метою дослідження є розмежування понять: інновація, нововведення, новація, які у наукових працях часто обоюжуються. При виконанні роботи використовувались загальнонаукові методи дослідження.

Результати. Вперше поняття «інновація» впроваджує Й. Шумпетер у 1930 р., трактуючи його як зміну з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації промисловості [3]. З тих пір підходи до визначення поняття змінилися.

У перекладі з англійської, innovation — нововведення, новаторство, новація. За радянських часів термін «інновація» мав назву науково-технічний прогрес, науково-технічна революція.

Інновація — це одномоментний акт, ефект від якого поступово знижується через гостру конкуренцію і устаріння стандартів [4].

Інновація — кінцевий результат втілення новизни з метою зміни об'єкту управління та отримання економічного, соціального, науково-технологічного, екологічного ефекту [6].

Інновація — впровадження нової техніки, технологій, організації виробництва і збуту товарів тощо, що дає змогу здобувати переваги над конкурентами [5].

У словниках під ред. Архіпова, Азаріяна інновація — 1) вкладення коштів в економіку, які забезпечують зміну поколінь техніки і технологій; 2) нова техніка, технологія, продукти (товари) і послуги, які є результатом досягнень науково-технічного прогресу.

Погляди дослідників на поняття «інновація» наведено у вигляді таблиці.

Інновацію визначають як дію, як нову ідею, як зміну, як нововведення, як сукупність заходів, як об'єкт, як процес, як освоєння нової продукції, як результат.

Таблиця 1. Теоретичні підходи до визначення поняття «інновація»

Автор, назва, видання	Визначення поняття «інновація»
Краснокутська Н.В.	Всі нововведення у виробничій, комерційній, фінансовій, маркетинговій, управлінській та інших сферах, будь-які зміни й удосконалення, що забезпечують суспільний прогрес, економію витрат, підвищення рівня ефективності, рентабельності виробництва.
Мединський В.Г.	Суспільний, технічний, економічний процес, який призводить до створення кращих за своїми властивостями товарів (продуктів, послуг) і технологій шляхом практичного використання нововведень
Котлер Філіп	Будь-який товар, послугу чи ідею, яка сприймається будь-ким як новий.
Бланк І.А.	Нове досягнення у галузі технології або управління, яке призначене для використання у операційній, інвестиційній або фінансовій діяльності підприємства
Silicon Valley and Route	Колективне вивчення процесу, продукт роботи в мережі і обміну серед агентів.
European projects Potential of manufacturing	Результат взаємного вивчення процесів, оснований на вивченні систем, регіонів, економії, підприємств, організацій.
Potential of manufacturing	Успішне комерційне впровадження нових ідей
Penguin Dictionary of Economics	Покладання нових продуктів або сервісів на ринок або нових засобів для виробництва їх.
Potential of manufacturing	
Neeli and Hii	Процес, що потребує використання нових ідей.
Schemerhorn Johr Management	Процес створення нових ідей і впровадження їх у практику.
Sullivan Patrick	Вираження творчості і потреб свободи до дії.
Тульпа І.А., Сумець О.М.	Суспільно-технічний економічний процес, що через практичне використання ідей і винаходів приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій, поява яких на ринку може принести додатковий прибуток.
Тульпа І.А., Сумець О.М	Використання промисловістю нових ідей, товарів, матеріалів, технологій негайно після їхніх відкриття або винаходу з метою поліпшення продукції, способів її виробництва і розподілу.
Булєєв І.П.	Процес, який забезпечує конкурентноздатність товару, виробника, держави на ринках відповідного рівня: місцевому регіональному, національному, світовому.
Булєєв І.П.	Процес створення абсолютно нового, унікального продукту, послуги або технології.
Фатхутдінов Р.А.	Результат інтелектуальної, науково-технічної та іншої діяльності у тій чи іншій сфері по ефективній зміні об'єкта управління шляхом впровадження нововведень.
Закон України про інноваційну діяльність	Новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентноздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного та іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Узагальнено автором

У загальному випадку виділяють два підходи до визначення поняття «інновація»:

- 1) динамічний підхід;
- 2) статичний підхід.

Динамічний підхід має на увазі розгляд інновації як процесу внесення змін. Статичний підхід розглядає інновацію як результат, а саме кінцевий результат інноваційної діяльності, впроваджений у вигляді нового або покращеного продукту або технологічного процесу, який використовується у практичній діяльності або у новому підході до соціальних послуг [8]. Novation — заміна існуючого зобов'язання новим, нововведення, новація.

Так, багато дослідників поняття «нововведення» та «інновація» вважають синонімами. Науковці виділяють ще поняття «новація», причому у деяких дослідників [6] нововведення та новація є синонімами, виокремлюють поняття «новизна» і трактують його як оформлений результат фундаментальних досліджень, розробок або ж експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності з метою підвищення її ефективності. Так, Аньшин В.М., Дагаєв А.А., Мухін В.І., Трифілова А.А. термін «новація» трактують як потенційну новацію, нове рішення до його комерціалізації. Автор Пастушенко С.Г. терміни «нововведення» та «новація» вважає синонімами, розуміючи їх як ідею, що покладена в основу винаходу. Більшість авторів термін «інновація» розуміють як кінцеве втілення у комерціалізацію ідеї, що була в основі винаходу. Багато дослідників поняття інновації, нововведення та новації вважають одним і тим [1]. Так, у словнику [7] визначення інновацій як нововведення у галузі техніки, технологій, організації праці і управління, основане на використанні досягнень науки і передового досвіду, а також використанні цих новацій у різних галузях і сферах діяльності. Питання постає в тому, як правильно назвати інноваційну ідею до її комерціалізації, адже у дослідників у цьому питанні немає єдиного твердження. Так, термін «новація» у економічному словнику під редакцією Мочерного, під ред. Азариліяна трактується як:

зміна покупців і продавців на біржі, що здійснюється за розрахунковими угодами у разі ліквідації ф'ючерсного контракту через поставку реального товару; 2) угода сторін про зміну старого зобов'язання новим [5]. Тобто, у даному випадку трактування цього терміну не має відношення до інноваційної діяльності. Якщо ми назвемо термін по даному проблемному питанню «інноваційною ідеєю», буде зрозуміло, що це ще не інновація.

У словнику [7] термін новація трактується так: (від. лат. *novatio* – оновлення, зміна) — новація у галузі виробництва, технології, організації. Натомість комерціалізація визначається як виведення нової ідеї на ринок, а процес дифузії інновацій як процес копіювання і розповсюдження.

Інновації є однією із найважливіших основ для створення конкурентної переваги підприємства. Ця конкурентна перевага визначається значною мірою певним ступенем новизни інновації. Визначають декілька варіантів новизни: абсолютну, відносну та ринкову.

Абсолютна новизна — аналоги запропонованій новації відсутні. Абсолютна новизна фіксується зовсім рідко, разом з тим це явище не є унікальним.

Відносна новизна — визначається відносно вибраної ознаки або груп ознак. Вона може бути окремою (новими є окремі елементи) і умовною (нове сполучення відомих елементів).

Ринкова новизна — інновація вперше освоює певний сегмент ринку.

Виділяють ще «вартісну новизну» (витрати на НДДКР, освоєння і використання, віднесені до обсягу корисної роботи, нижчі за замінюючі) і «доцільну новизну» (кращі виробничі і споживчі властивості) [8].

Новатор — людина, яка пропонує нові, прогресивні ідеї та зміни в будь-якій сфері людської діяльності [5, 10].

Новаторство — ступінь порівняння, за якою індивід сприймає новизну раніше за інших [5].

Іноватика — сфера науки, яка вивчає різні теорії нововведень — формування новацій, їх розповсюдження, опір нововведенням, пристосування до них інноваційних організацій, розробка інноваційних рішень [10].

Висновки. Аналіз існуючих підходів дозволив зробити висновки щодо сутності понять, що розглядаються. Інновація — результат комерціалізації інноваційної ідеї, а інноваційна ідея повинна так і називатися для більшої ясності у поняттях, поняття «нововведення» та «новація» з огляду на те, що вони у дослідників вживаються у різних значеннях, вживати не доцільно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багудина Е. Г., Большаков А. К., Буздалов И. Н., Валентей С. Д., Васильева Т.И. Экономический словарь. Под ред. Архипова А.И., М.: Проспект, 2005. — 624 с.

2. *Денисенко М. П.* Економіка підприємства: пошук шляхів розвитку. К.: МАУП, 2002. — 79 с.
3. *Маренков Н. Л.* Инноватика: учебное пособие. — М.: Комкнига, 2005. — 300 с.
4. *Масааки Имаи. Кайдзен.* М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. — 274 с.
5. *Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Ілліч Ю. С.* Економічний енциклопедичний словник. — Т1. Л.: Світ, 2005. — 616 с.
6. *Пастушенко С. Г.* Організація та управління нововведеннями. К.: АПСВ, 2006. — 575 с.
7. *Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Э.Б.* Современный экономический словарь. М.: изд.дом «Инфра-М», 2005. — 478 с.
8. *Фатхутдинов Р. А.* Стратегический менеджмент. М.: Дело, 2004. — 448 с.
9. *Экономический словарь: 14500 терминов.* Под ред Азрилиян А.Н. М.: Институт новой экономики, 2007. — 1152 с.
10. *Shemerhorn Johr, W. Naumes, M. Naumes.* Management. 1996. — P.: 65—66, 165—169, 438—451, 454—455.

Гуткевич С.О. — meneger@dakkkim.edu.ua

Стаття надійшла до редакції 15.04.2010 р.

*Стаття рекомендована до друку
д-ром екон. наук, проф. Гуткевич С.О.*